

Visningsresurser i filmregionerna

Inledning

Filmregionernas arbetsgrupp för distribution och visning har undersökt vilka resurser som finns inom visningsområdet i de regionala filmverksamheterna ("filmregionerna"). Syftet är att kartlägga resurser för att stärka det egna arbetet samt att uppmärksamma arbetet inom visnings- och spridningsområdet och dess effekter.

En liknande rapport presenterades i april 2018 och det positiva gensvaret på den rapporten har gjort att filmregionernas arbetsgrupp för distribution och visning beslutat att årligen genomföra en undersökning av visningsresurser i regionerna.

Bakgrund

Rapporten bygger på en undersökning genomförd under januari och februari månad 2019 genom en enkät till landets 19 regionala filmresurscentrum. Frågorna i enkäten var följande

1. Vem/vilka har ansvar för visningsfrågorna hos er? Namn och kontaktuppgifter.
2. Hur stor omfattning (i procent av en heltid) är visningstjänsten? Om den ansvarige har flera ansvarsområden, ange ungefär hur stor del av personens tjänst som utgör visningsansvaret.
3. Vilka områden och frågor omfattar visningsansvaret? Exemplifiera gärna.

Fråga 1 och 2 återkommer från enkäten 2018 och fråga tre har tillkommit. 2018 undersökte enkäten istället hur respektive filmregion organiserat ansvaret för stöd till skolbio. Den nytillkomna fråga tre syftar till att ringa in hur filmregionerna uppfattar visningsuppdraget och hur de väljer att arbeta med det.

Filmregionerna har fått möjlighet att besvara fråga 3 i fritext. Arbetsgruppen har därefter kategoriserat svaren utifrån elva områden som återkommer i svaren vilket resulterat i en matris. Samtliga filmregioner har därefter fått möjligheten att kommentera och korrigera matrisen.

18 av 19 regioner har besvarat enkätens frågor. Den Filmregion som inte svarat, Region Jönköping, har för närvarande ingen konsulent anställd i verksamheten.

Styrning

När de regionala resurscentrumen för film och video byggdes upp på 90- och 00-talet var det tanken att det skulle finnas utrymme för förutsättningar och prioriteringar på lokal och regional nivå (*Inriktning på filmpolitiken från 2006, DS 2005:8, sid 83*). Finansieringen delades mellan stat och region och staten bidrog med lika mycket som regionen vilket i

praktiken innebar att varje krona regionen avsatte för verksamheten dubblerades. Den regionala styrningen över filmregionerna stärktes i och med införandet av kultursamverkansmodellen som samtliga filmregioner utom Film Stockholm omfattas av sedan år 2010–2012. Detta innebär att filmregionerna nu enbart verkar utifrån sitt regionala uppdrag. Finansieringen är en del av det kulturstöd regionerna får från Kulturrådet. Undantaget är Film Stockholm som fortfarande får ett direkt statligt stöd från Filminstitutet.

Innan kultursamverkansmodellen infördes styrdes filmregionernas verksamheter av ett nationellt uppdrag från Filminstitutet vilket hade tre huvudområden

- Barn och unga – stimulera och utveckla filmpedagogisk verksamhet och ungas eget skapande.
- Visning och spridning – främja visning och spridning av kvalitetsfilm och regionalt producerad film, i synnerhet på biograf.
- Talangutveckling och produktion – stödja produktion av kort- och dokumentärfilm samt talangutveckling av unga filmare.

(Den regionala filmens roll i ett nytt filmpolitiskt landskap, sid 8)

Vilka resurser och prioriteringar respektive region då hade i fråga om filmen varierade. Vissa resurscentrum var större och andra mindre, och de regionala prioriteringarna varierade. Men genom stödgivningen kunde Filminstitutet ställa vissa krav på verksamheterna.

Många Filmregioner beskriver att kopplingen mellan Filminstitutet och de regionala verksamheterna har blivit svagare sedan kultursamverkansmodellens införande. Myndigheten för kulturanalys beskriver detta i rapport 2018:3 *Kulturarbetare eller byråkrat*, om Regionala kulturkonsulenters roller och förutsättningar.

Men det finns också de som menar att styrningen blivit mindre tydlig. Bland dem finns flera filmkonsulenter som uppfattar att uppdraget blivit mindre tydligt uttryckt sedan Svenska Filminstitutets riktlinjer för de regionala filmkonsulentverksamheterna upphörde att gälla i samband med införandet av kultursamverkansmodellen. (sid 37)

Samtidigt har i stort sett samtliga filmregioner, trots den svagare eller obefintliga statliga styrningen, fortsatt arbeta utifrån ungefär samma målområden som tidigare definierades i uppdraget från Filminstitutet. Kulturarbetare eller byråkrat igen;

Filmkonsulenterna är tvärtom överens om att verksamhetens inriktning inte har förändrats. De menar att de har fortsatt att arbeta utifrån den inriktning som gällde innan kultursamverkansmodellen, det vill säga det uppdrag som svenska filminstitutet tidigare gav filmkonsulenterna och som bestod av områdena barn och unga, visning/biograf samt produktion och talangutveckling. (sid 49)

Resurser till den regionala filmen

I rapporten *Resurser till visningsområdet 2018* konstaterades att resurserna till visningsområdet är relativt små. Det gäller inte minst i regioner där filmen generellt har lite resurser. Visningsområdet tenderar också bli lägre prioriterat än arbetet med produktion/talangutveckling och barn och unga. I 2019 års kartläggning kan noteras en viss

positiv förändring i relation till detta. Störst skillnad rapporterar Region Skåne, som redan förra året aviserade att de såg över visningsområdet och att en ökning av resurserna skulle genomföras. Förra året rapporterade Skåne att visningsfrågorna omfattade 15% av en heltidstjänst, men i år har detta ökat till 75%.

Ökningar i resurserna inom visningsområdet rapporteras också från Film i Dalarna (+20%), Film på Gotland (+5%), Filmpool Jämtland-Härjedalen (+5%), Skåne (+65%), Filmregion Sydost (+20%), Region Uppsala (+10%) och Kultur i Väst (+15%). En minskning av visningsresurserna rapporteras från Region Västmanland (-15%), Västernorrland (-10%) Film i Öst (-5%) och Västerbotten (-5%).

Filmpool Nord svarar att de för närvarande gör en översyn av verksamheten och då omfattande även visningsområdet. Konsulenterna uppskattar precis som förra året att omkring 25% av deras arbetstid vardera läggs på visningsfrågor.

Län	Omfattning tjänst 2018	Omfattning tjänst 2019
Dalarna	50%	70%
Gotland	20%	25%
Gävleborg	100%	100%
Halland	30%	30%
Jämtland Härjedalen	35%	40%
Jönköping	-	-
Norrbottnen	4 x 25%	4 x 25%
Skåne	10-15%	75%
Stockholm	100%	100%
Sydost	50%	70%
Sörmland	20%	20%
Uppsala	20%	30%
Värmland	100%	100%
Västerbotten	20%	15%
Västernorrland	50%	40%
Västmanland	25-30%	15%
Västra Götaland	25%	40%
Örebro	10-15%	15%
Östergötland	20%	15%

Jämfört med 2018 syns alltså en liten positiv trend i fråga om filmregionernas resurser till visningsområdet. Samtidigt ska de enskilda resultaten tolkas med försiktighet då det kan vara svårt att uppskatta hur mycket arbetstid som lagts inom ett visst område över ett helt år, och samtidigt kan insatser inom konsulentarbetet beröra flera verksamhetsben samtidigt. Emelie Wallgren på Region Västmanland bekräftar också detta som en kommentar på att resurserna till visning har minskat hos dem

Det är bara en tjänst för filmområdet i Västmanland i nuläget så det är ingen exakt uppdelning mellan områdena som när det är flera tjänster. Den exakta fördelningen skiftar något varje år [...]. Dessutom glider de olika områdena ofta ihop som du vet, exempelvis skolbio och den regionala filmfestivalen som också var ett arrangörsprojekt.

Men det faktum att den totala förändringen resurser till visningsområdet inom filmregionerna är positiv, bör ändå tyda på en positiv trend.

Myndigheten för kulturanalys pekar i *Kulturarbetare eller byråkrat* (2018) på att filmområdet har fått relativt sett mindre pengar än andra kulturområden efter kultursamverkansmodellens införande.

Särskilt inom filmområdet har många enskilda verksamheter sett betydande minskningar av verksamhet bidragen. (sid 40).

Innan kultursamverkansmodellen införande växte resurserna till de regionala filmresurscentrumen istället kraftigt.

Stödet till regionala resurscentrum för film och video uppgick 1997 till 4,5 miljoner kronor och ökade med ytterligare 4,5 miljoner kronor per år 1998–1999, upp till 13,5 miljoner kronor. Stödet kom därefter att inlemmas i 2000 års filmavtal. År 2004 uppgick stödet till ca 16,9 miljoner kronor. (inriktning på filmpolitiken 2006. Filminstitutet)

Resursproblematiken finns alltså i två nivåer där resurserna till filmregionerna generellt minskar och där visningsområdet är det område inom filmregionerna som i första hand prioriteras ner. Det är dock positivt att samtliga filmregioner som svarat på enkäten trots allt bedriver verksamhet inom visningsområdet, även om resurserna på vissa håll är mycket små.

Varför är visning viktigt?

Där filmen börjar med en idé och en vision som sedan ska finansieras och produceras så handlar visningsområdet om filmens möte med publiken. Filmer som produceras skall ha möjlighet att nå en bred variation av målgrupper och den potentiella publiken ska ha platser att besöka för att ta del av den film som produceras och de berättelser som upphovspersonerna vill förmedla.

De kanaler där filmen möter publiken är att jämföra med vad galleriet eller konsthallen innebär för konsten eller konserthallen är för musiken. Inom visningsområdet utgör biografen en särställning då det är den plats där vi kollektivt upplever filmen och där en huvudpart av filmens ack så viktiga biljettintäkter genereras.

Biograferna har en unik position som nav för visning av film och biografkulturen står stark i Sverige. Stödet för spridning och visning bör bidra till att biografens särskilda kvaliteter utvecklas. Det bör även främja förekomsten av lokala biografier och ett brett och varierat filmutbud för biografvisning, så att tillgängligheten till film på biograf kan stärkas i hela landet. (Filmpropositionen 2015/16:132 sid 61)

Visningsområdets målområden handlar bland annat om att sprida ett brett utbud av värdefull film, så kallad kvalitetsfilm, att det ska finnas biografier i varje svensk kommun, eller att barn och unga ska kunna ta del av film tillsammans.

För det krävs inte enbart insatser inom produktionsområdet utan hela den filmkulturella sektorn. Filmkultur och professionell filmbransch går hand i hand. För att hitta nya kreatörer, nya berättelser som kan utveckla såväl kulturen som den kreativa näringen behövs insatser som gynnar en bred filmpedagogisk verksamhet, som har ett demokratiskt tillvägagångssätt och därmed gynnar en mångfald av kreatörer, berättelser och publik.

(Filminstitutets budgetunderlag för åren 2016–2018 återfinns under rubriken "Film på regional nivå")

Vad är visning?

Med bakgrund till att samtliga filmregioner arbetar utifrån sina olika regionala uppdrag kan frågan vad som är visning för filmregionerna bara besvaras av att sammantaget titta på hur just filmregionerna definierar och prioriterar sin verksamhet inom området.

Undersökningen har låtit samtliga filmregioner svara på frågan *Vilka områden och frågor omfattar visningsansvaret?* Kategorierna i tabellen nedan är genererade ur svaren från filmregionerna och sammanfattar deras beskrivningar av arbetet inom visningsområdet.

I stort sett samtliga filmregioner anger att de erbjuder konsulentstöd till visningsaktörer. Vilka visningsaktörerna är varierar dock något, men de flesta anger biografier, filmklubbar och filmfestivaler som målgrupper för konsulentstödet. Andra områden som många filmregioner anger är arrangörstöd till lokala filmaktörer, eget arrangörskap av visningar, spridning av regionalt producerad film, nätverksbyggande, utbildning/kompetensutveckling och stöd till skolbio.

Mindre frekventa områden är att filmregionen har ett ekonomiskt stöd till visningsområdet, uttagning till novemberfestivalen, eget festivalarrangemang, utredning, teknikutlån samt riktade nyhetsbrev till visningsaktörer.

Det bör noteras att svaren som redovisas är filmregionernas egna och att vissa av dessa verksamheter utförs även av regioner som inte har angett dem i svaren. Orsaken till detta är att exempelvis uttagning till Novemberfestivalen eller utlån av teknik inte omfattas av visningsansvaret i den respektive regionen. Kartläggningen syftar alltså till att ringa in filmregionernas egna definitioner av vad visningsarbete innebär. Svaren säger heller inget om i vilken omfattning respektive region arbetar med områdena.

Län	Konsulentstöd visningsaktörer	Arrangörstöd/ Bidragshandläggning	Utbildning/ kompetensutveckling	Utredning/ inventering	Visningsnätverk och nätverksträffar	Nyhetsbrev	Spridning av lokalt producerad film	Novemberfestival/ Annan egen filmfestival	Egna visningsarrangemang	Utlån av visningsteknik	Skolbio	Utlån av teknik	Nyhetsbrev
Dalarna	X	X		X	X		X	X	X	X			
Gävleborg	X	X	X	X	X	X	X		X		X		X
Gotland	X	X	X		X		X	X	X	X			
Halland	X	X			X		X		X		X		
Jämtland Härjedalen	X	X	X		X		X	X					

Jönköping													
Kalmar, Kronoberg och Blekinge	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X		X
Norrbottnen	X		x				X	x	X	x			
Sörmland	X	X							X		X		
Skåne	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		
Stockholm	X	X	X	X	X	X					X		X
Uppland	X		x		x		X						
Värmland	X		X		X		X	X	X	X		X	
Västerbotten	X	X	X	X		X	X	X	X	X			
Västernorrland	X	X	X		X	X	X	X	X				
Västmanland	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		
Västra Götaland	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X
Örebro		X	X		X				X				
Östergötland	X	X											

Konsekvenser

Rapporten *Visningsresurser i filmregionerna 2018* kunde presentera en jämförelse mellan regionerna avseende biografbesök per capita och biografialonger i relation till resurser till visningsområdet. Resultaten från 2018 visade en korrelation mellan visningsresurser, antal biografialonger, biografbesök per capita samt sökta biografstöd. Men då biografstatistik, som en konsekvens av den statliga filmpolitiken inte längre finns tillgänglig, är en sådan jämförelse i år inte längre möjlig att genomföra.

Nedan redovisas biografstöd från 2018 fördelat per region samt fördelning i kronor per invånare. Det bör dock noteras att stödets kriterier missgynnar storstadsområden då stöden i första hand fördelas till verksamheter på orter med färre än 25 000 invånare. Undantag finns för komplementverksamheter samt för biografier med så kallade *särskilda skäl*, vilket innebär att verksamheten är viktig i relation till sin lokala kontext.

	Upprustning	Publikarbete	Utveckling	Öppna visningar	Beviljade stöd Totalt	Invånare 181231	Kronor i stöd per invånare
Stockholm	443 650 kr	276 200 kr	1 790 000 kr	4 910 523 kr	7 420 373 kr	2344124	3,17
Västra Götaland	1 058 044 kr	0 kr	1 850 000 kr	3 102 963 kr	6 011 007 kr	1709814	3,52
Skåne	307 350 kr	0 kr	1 890 000 kr	2 985 297 kr	5 182 647 kr	1362164	3,80
Gävleborg	260 266 kr	0 kr	1 390 000 kr	824 288 kr	2 474 554 kr	286547	8,64
Dalarna	157 125 kr	0 kr	810 000 kr	904 823 kr	1 871 948 kr	287191	6,52
Södermanland	296 615 kr	0 kr	1 080 000 kr	393 434 kr	1 770 049 kr	294695	6,01
Värmland	181 844 kr	140 000 kr	820 000 kr	621 987 kr	1 763 831 kr	281482	6,27
Kalmar	490 936 kr	15 000 kr	440 000 kr	731 692 kr	1 677 628 kr	244670	6,86

Jönköping	407 803 kr	0 kr	500 000 kr	726 521 kr	1 634 324 kr	360825	4,53
Uppsala	116 195 kr	200 000 kr	470 000 kr	771 742 kr	1 557 937 kr	376354	4,14
Västernorrland	170 250 kr	175 000 kr	750 000 kr	388 315 kr	1 483 565 kr	245453	6,04
Norrbottn	256 250 kr	0 kr	350 000 kr	735 134 kr	1 341 384 kr	250497	5,35
Kronoberg	225 000 kr	20 000 kr	710 000 kr	364 454 kr	1 319 454 kr	199886	6,60
Halland	200 000 kr	20 000 kr	220 000 kr	723 971 kr	1 163 971 kr	329352	3,53
Örebro	352 750 kr	0 kr	240 000 kr	449 861 kr	1 042 611 kr	302252	3,45
Västmanland	75 660 kr	20 000 kr	380 000 kr	542 799 kr	1 018 459 kr	273929	3,72
Östergötland	41 875 kr	0 kr	360 000 kr	554 466 kr	956 341 kr	461583	2,07
Jämtland	156 350 kr	0 kr	460 000 kr	279 266 kr	895 616 kr	130280	6,87
Västerbotten	0 kr	0 kr	350 000 kr	482 839 kr	832 839 kr	270154	3,08
Blekinge	104 400 kr	0 kr	160 000 kr	527 724 kr	792 124 kr	159684	4,96
Gotland	41 275 kr	7 200 kr	210 000 kr	404 927 kr	663 402 kr	59249	11,20
Totalt	5 343 638 kr	873 400 kr	15 230 000 kr	21 427 026 kr			

Slutsatser

Filmregionernas arbetsgrupp för distribution och visnings vill verka för att stärka visningsområdet i hela landet genom att stötta de visningsansvariga i det långsiktiga arbetet för att stärka strukturerna kring visning och distribution regionalt. Vi ser sedan förra året en försiktigt positiv trend i fråga om filmregionernas resurser till visningsområdet och vi tror att det är nödvändigt att aktivt arbeta med filmens möte med publiken för att regional och svensk film ska få en bred spridning och en större marknadsandel på biograf och i andra visningsfönster. Vi ser med förhoppning fram emot en bredare dialog mellan statlig och regional nivå kring förutsättningarna för att uppnå målet om Mer film till fler och där perspektivet på hela filmens livslängd från idé till publik finns med.

Filmregionernas arbetsgrupp för distribution och visning ser inför rapporten år 2020 anledning att titta närmare på hur konsulentarbetet ser ut inom respektive region. Vilka aktörer får stöd och vilka metoder används?